

Medicatiebeleid ouderen

College 20

Polyfarmacie

- **Gebruik van vijf of meer verschillende medicatie**
 - Bloeddrukverlagers of beta-blokkers
 - Vaatverwijderaars
 - Bloedverdunners
 - Anti-cholinergica
 - Antidepressiva
 - Antipsychotica
 - Diazepinen
 - Pijnstillers
 - Glucoseverlagende middelen
 - Corticosteroiden
 - NSAID's

Polyfarmacie

- Bijwerkingen
 - Verhoogd risico op valgevaar
 - Misselijkheid en braken
 - Parkinson verschijnselen
 - Delier
 - Ondervoeding en dehydratatie
 - Urine retentie

- Anticholinergica – bijwerkingen
 - Misselijkheid en braken
 - Droge mond
 - Wazig zien
 - Urine retentie
 - Verwardheid
 - Hallucinaties
 - delier

Therapieontrouw

- Bijwerkingen van medicatie
- Interactie van medicatie onderling
- Hoeveelheid aan medicatie
- Frequentie van medicatie
- Verpakking
- Onwetendheid
- Leeftijd
- Verminderde zintuigelijke functies
- Dementie
- depressie

Medicatie beleid

- Verpleegkundige
 - Signaleren
 - Informatievoorziening
 - Medicatie-aanpassing
 - Rekening houdend met de beperkingen

Medicatiebeleid

- Evaluatie medicatie gebruik (arts en apotheker)
- Praktisch doseren
- Blisterverpakking – medicatieveiligheid
- Medicatiewekker
- Overdracht medicatie
- Werking en bijwerkingen
- Medicatiegebruik moet bekend zijn
- Toediening en opslag

Medicatiebeleid

- Vermalen van medicatie
 - Niet toegestaan
 - Medicatie met langzame afgifte
 - Medicatie - onveiligheid

Medicatieveiligheid

- Kennis over de bijwerkingen en interacties
- Informatievoorziening – belang van medicatie uitleggen
- Therapietrouw stimuleren – motivatie
- Empathie
- Duidelijk beleid

Polyfarmacie bij ouderen

Multidisciplinaire Richtlijn

<https://www.nhg.org/themas/publicaties/multidisciplinaire-richtlijn-polyfarmacie-bij-ouderen>

Inleiding

- Geneesmiddelen <> heilzaam
- Nevenwerkingen
- Ouderen hoger of gelijk aan 65 jaar
 - Verhoogde gevoeligheid
 - Veranderde fysiologie
 - Multi morbiditeit

Polyfarmacie

- Vijf of meer geneesmiddelen
- Verschillende therapeutische groepen
 - Bloeddrukverlager
 - Cholesterolverlager
 - Bloedverdunner
 - Pijnmedicatie <> neuro-pathische pijn
 - Depressieve klachten
 - Insuline bij diabetes mellitus

Voorschrijven van geneesmiddelen

- Arts – specialist
- Medisch geschoold
- Patiënt kenmerken
- Levensverwachting
- Potentiele bijwerkingen
- Interacties tussen verschillende geneesmiddelen

Richtlijn Polyfarmacie bij ouderen

- Ouderen boven de 65 jaar (arbitrair)
- Verminderde nierfunctie
- Verminderde cognitie
- Verhoogd valrisico
- Therapie ontrouw
- Niet zelfstandig wonend

Medicatiebeoordeling

- ATC – codering
 - Anatomic Therapeutic Classification
 - ATC-3 niveau

ATC-3 niveau

- Patiënten die 65 jaar of ouder zijn
- 5 geneesmiddelen gebruiken
- Minimaal 1 risicofactor hebben
 - Verminderde nierfunctie
 - eGFR < 50 ml/min/1.73 m²
 - Glomerulaire filtratie is verminderd
 - Verminderde cognitie
 - Dementie ICPC P70
 - Geheugenstoornissen ICPC P20
 - Verhoogd valrisico
 - Signalen van therapie ontrouw
 - Niet zelfstandig wonend

Medicatiebeoordeling

- Beoordeling door de patiënt, arts en apotheker
- Medische informatie
- Farmaceutische informatie
- Gebruiksinformatie

Medicatiebeoordeling

- Farmacotherapeutische anamnese
- Farmacotherapeutische analyse
- Overlegstructuur tussen arts en apotheker
- Terugkoppeling naar de patiënt
- Follow up

Farmacotherapeutische anamnese

- Via een gestructureerde vragenlijst
- Bijlage 1
- **STRIP**
 - Systemic Tool Reduce Inappropriate Prescribing
- Doel: verzamelen van informatie over daadwerkelijk gebruik, ervaringen en beleving door de patiënt en het betrekken van de patiënt.

STRIP

- In het bijzijn en met de patiënt.
- In aanwezigheid van de verzorgende of verplegende (indien nodig).
- Medicatiegebruik van de patiënt moet bekend zijn
- Gestructureerde vragenlijst
 - Verwachting van de patiënt
 - Ervaringen van de patiënt
 - Eventuele klachten en bijwerkingen
 - Is er sprake van medicatie ontrouw
 - Gebruiksadviezen
 - Praktische problemen
 - Openen van de medicatiestrippen
 - Moeilijk doorslikken

Farmacotherapeutische analyse

- Volgens een gestructureerd methode
- **FTP**
 - Farmacotherapie gerelateerde problemen
 - Bijwerkingen en interacties
 - Arts en apotheker zijn de centrale figuren

FTP

- Is er sprake van onder behandeling?
- Effectiviteit van het geneesmiddel
- Overbehandeling
- Bijwerkingen
- Contra-indicatie en interactie
- Onjuiste dosering
- Praktische problemen

Start en stopcriteria

- **Onder behandeling**
 - Start criteria
- **Over behandeling**
 - Stop criteria
- **Niet effectieve farmacotherapie**
 - Stop en start criteria
- **Bijwerkingen**
 - Stop criteria

FTP

- **Contra-indicatie en interactie**
 - Geneesmiddelen die interageren
 - Bijwerkingen hoger effect hebben dan het geneesmiddel zelf
 - Interacties met voedingsmiddelen
 - Bloedverdunners en grapefruit
 - Effect van geneesmiddelen op de nierfunctie en leverfunctie

FTP

- Onjuiste dosering
- Problemen bij gebruik
 - Volgens voorschrift ?
 - Therapie ontrouw of motivatie van de patiënt
 - Toedieningsweg van medicatie
 - Doseerfrequentie
 - Praktisch gebruik

Overleg tussen arts en apotheker

- Overeenstemming in de behandeling
- Behandeldoelen voor de patiënt
- Belangrijkste en relevante FTPs
- Prioritering van de FTPs
- Interventies met de verantwoordelijke
- Hoe, wanneer en door wie evalueren

Farmaceutische behandelplan

- FBP wordt besproken met de patiënt
- De mogelijkheden van de patiënt
- In aanwezigheid van de verzorgende of verplegende
- Bespreek het farmaceutisch behandelplan, de wijzigingen en de mogelijkheden.
- Definitief besluit tot farmacotherapeutisch handelen
- Wijzigingen schriftelijk vastleggen

Follow-up

- Uitvoeren en evalueren van de interventies
- Controles op het farmaceutisch behandelplan
- Geneesmiddelgebruik evalueren
- Afspraken
- Vervolgbeoordeling
- bloedwaarden

1. Knelpunten - patiënten

- Therapietrouw
- Informatievoorlichting en afstemming
- Hulpmiddelen bij medicatie
- Veranderingen van medicatie
- zelfmanagement

Therapietrouw

- Praktische problemen
 - Moeilijk te openen verpakking
 - Bijwerkingen
 - Dosering indien aanpassing nodig is
 - Insuline toediening
 - Medicatie inname en tijdstippen
 - Dementie
 - visusverlies

Knelpunten m.b.t. informatie, voorlichting en afstemming

- Te weinig informatie over de functie van medicatie
- Bijwerkingen zijn niet goed uitgelegd
- Ontbreken van bijsluiters
- Onduidelijkheid over het medicatiebeleid
- Bijsluiter is niet in begrijpelijke taal weergegeven

Knelpunten m.b.t. hulpmiddelen

- Wisselende verpakking
- Moeilijk te openen verpakkingen
- Instructie over hoe innemen is onduidelijk
- Verklaringen over medicijngebruik (buitenland)

Knelpunten over zelfmanagement

- Kan ik zelf mijn medicatiebeleid aanpassen ?
- Kan ik de discussie aangaan als patiënt met de arts over het waarom medicatiebeleid veranderd wordt?
- Staat de patiënt centraal of de economie?
- Controleverlies over medicatie
- Zelfshoppen op internet
- Te weinig follow-up

Knelpunten vanuit zorgverlenersperspectief

- Rol van de patiënt
- Samenwerking tussen zorgverleners onderling
- Bewijsvoering (evidence) over de effectiviteit van medicatie bij ouderen

Rol van de patiënt

- Therapietrouw
- Zelfmanagement van de patiënt
- Signaleren van gezondheidsklachten en medicatieproblemen door de patiënt.
- Rol van de zorgverlener

Samenwerking tussen zorgverleners

- Competenties van de zorgverlener
- Medicatiebeleid registreren via ICT
- Beleid is onduidelijk over starten en stoppen met medicatie bij zorgverleners
- Wie is verantwoordelijk ?
- Communicatie tussen zorgverleners (arts, apotheek, verpleegkundige, verzorgende)

Knelpunt over de effectiviteit van medicatie

- Effectiviteit en multimorbiditeit ?
- Effectiviteit bij ouderen boven de 65 jaar ?
- Stopcriteria bij ouderen ?
- Ouderen met een cognitieve achteruitgang ?
- Meer onderzoeken nodig waarbij ouderen betrokken worden bij medicatie onderzoek naar effectiviteit.

Therapietrouw

- Gebruik van meerdere medicatie
- Onregelmatig gebruik
 - Patiënten die wel medicatie willen slikken maar waar het niet lukt.
 - Patiënten die bewust medicatie weigeren.

Rol van de verpleegkundige

- Medicatiebeleid opvolgen
 - Medicatie ontrouw
- Polyfarmacologie bij ouderen
 - Interacties tussen medicatie
- Signaleren en observeren
 - Van effectiviteit en bijwerkingen

Hartfalen en vasculaire problemen

- Gewijzigde hartfrequentie
- Verhoogde bloeddruk
- Atherosclerose
- hypercholesterolemie
- Complicaties:
 - Stroke of cerebrovasculair accident (CVA)
 - Verminderde doorbloeding
 - Zenuwpijn
 - Zuurstoftekort in het organisme

Medicatie bij cardiovasculaire problemen

<https://www.farmacotherapeutischkompas.nl>

- Bloeddrukverlagers of betablokkers
 - bloeddrukmeting
- Bloedverdunners
 - Stollingsfactoren in het bloed
 - Verkleuring van de huid (trombose) – donkerverkleuring.
- ACE-remmers (angiotensine convertende enzymen)
 - hartfalen
- Statines of cholesterolverlagers
- Angiotensineremmers
 - hartfalen

Effectieve werking

- **Beta-blokker**
 - beta-receptor blokkerende stoffen
 - Anti-hypertensieve stof
 - bloeddrukverlagend
 - Anti-ischemisch
 - Zuurstof voorzienend
 - Anti-aritmisch (hartgeleiding)
 - Hartfrequentie verlagend

Bijwerkingen

- **Beta-blokker**
 - Hoge doseringen (overdosis)
 - Vermindert de doorbloeding in handen en voeten
 - Handen en voeten voelen koud aan
 - Verergering van astmatische klachten
 - Moeheid, hoofdpijn, levende dromen en depressie

Statines

- **Cholesterolverlagers**
 - Ook ontstekingsremmende werking
 - Bijwerkingen
 - Verstopping
 - Verstoorde spijsvertering
 - Tekort aan bloedplaatjes <> bloedingen
 - Verstoorde glucosespiegel
 - Slapeloosheid en geheugenverlies
 - Huiduitslag
 - Gewrichtspijnen en spieraandoeningen
 - Vochtophoping in armen en benen

Angiotensine II antagonististen en ACE remmers

- Behandeling van hypertensie – verlagen de bloeddruk
- **Effectiviteit – remmen van renine**
- Bijwerkingen:
 - Te lage bloeddruk of hypotensie
 - Nierfunctiestoornissen
 - Hyperkaliëmie
 - duizeligheid